

Sygn.akt III AUa 968/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2011r.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku,

III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Tomasz Kajewski

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2011 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku (...) Spółdzielni (...) w P.

przy udziale zainteresowanego A. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

o wysokość podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łomży

III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 lipca 2011 r. sygn. akt III U 301/11

I. oddala apelację,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. na rzecz (...) Spółdzielni (...) w P. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 968/11

UZASADNIENIE

Na podstawie decyzji z dnia 29.04.2011 r. Zakład (...) Oddział w P. Inspektorat w O. na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 18 ust. 1 i 2 oraz art. 20 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j.: Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne i rentowe, wypadkowe, chorobowe i zdrowotne A. B., podlegającego ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) Spółdzielni (...) w P. za wybrane miesiące w latach 2005 – 2007.

W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że płatnik nie naliczył składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, wypadkowe, chorobowe, zdrowotne, jak również na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń

Pracowniczych od wypłaconych pracownikowi z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych świadczeń pieniężnych z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia.

Po rozpoznaniu odwołania (...) Spółdzielni (...) w P. od powyższej decyzji Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łomży wyrokiem z dnia 22 lipca 2011 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż (...) Spółdzielnia (...) w P. nie jest zobowiązana do uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, wypadkowe, chorobowe oraz zdrowotne ubezpieczonej, wypłacanych jej w latach 2005-2007 z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych świadczeń pieniężnych z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia oraz tytułem zwrotu kosztów postępowania zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P. na rzecz (...) Spółdzielni (...) w P. kwotę 60 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, iż w toku kontroli przeprowadzonej przez Inspektorat ZUS w O. w Spółdzielni (...) w O., stanowiącej Oddział Terenowy (...) Spółdzielni (...) w P. stwierdzono, że spółdzielnia ta w latach 2005 - 2007 przyznawała pracownikom z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w jednakowej wysokości, a różnice w wysokości tych świadczeń dotyczyły jedynie pracowników, którzy w danym roku nie przepracowali 12 miesięcy. Od tych wypłat spółdzielnia nie naliczyła składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Jak podkreślił Sąd I instancji, zaskarżona decyzja ZUS opiera się na ocenie wydatkowania środków z Funduszu Socjalnego spółdzielni z pominięciem kryterium socjalnego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t.j.: Dz. U. z 1996 r. , Nr 70 , poz. 335 ze zm.), przez co podlegały one oskładkowaniu. Następnie stwierdził, że analiza przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t. j.: Dz. U. z 1996 r. , Nr 70, poz. 335 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. z 1998 r. Nr 161 poz. 1106 ze zm.) nie potwierdza stanowiska organu rentowego. Wskazał, że przepis § 2 ust. 1 pkt 19 w/w rozporządzenia, wydany na podstawie delegacji ustawowej wynikającej z art. 21 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009, Nr 205, poz. 1585 ze zm.), generalnie zwalnia wszystkie świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, z obowiązku odprowadzenia od takich wypłat składki na ubezpieczenie społeczne. Świadczenia uzyskane zatem przez pracownika z funduszu socjalnego stanowią jego przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t. j.: Dz. U z 2010 r. Nr 51, poz. 307 ze zm.), który w świetle § 2 ust. 1 pkt 19 w/w rozporządzenia, nie stanowi jednak podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Sąd I instancji podkreślił, że w świetle szerokiego zakresu zwolnienia z obowiązku uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne, obowiązek ich odprowadzenia powstałby wtedy, gdyby wypłat dokonano ze środków nie przeznaczonych na cele socjalne, albo przekazanie środków do funduszu nastąpiło z naruszeniem art. 5 ust. 1 i nast. w/w ustawy, określającego wysokość odpisu na FŚS. Żadna z tych sytuacji nie miała jednak miejsca w sprawie, a ZUS nie kwestionował tego, że wypłata świadczeń z okazji świąt w okresie objętym decyzją była realizacją celu socjalnego.

Mając na uwadze § 5 Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (...) Spółdzielni (...) w O., w brzmieniu obowiązującym od dnia 1.02.2005 r. oraz art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, Sąd Okręgowy stwierdził, iż wypłaty z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia należało traktować jako element działalności socjalnej. Sąd przy tym przyjął, że częściowe zrekompensowanie pracownikowi zwiększonych wydatków w okresie świąt świadczeniami pieniężnymi z Funduszu Socjalnego było niewątpliwie działalnością socjalną, umożliwiającą pracownikowi godne świętowanie i wypoczynek.

W oparciu o zeznania świadków T. N. byłego Prezesa Spółdzielni (...) O. i E. S. ówczesnego przewodniczącego (...) organizacji (...), Sąd Okręgowy uznał za nietrafny pogląd organu rentowego, iż przy ustalaniu wysokości świadczeń pieniężnych z Funduszu Socjalnego nie uwzględniano w ogóle kryterium socjalnego. Podkreślił, że w swoisty

sposób kryterium to uwzględniono przy wprowadzeniu do regulaminu samej możliwości przedmiotowych wypłat świątecznych od 1.02.2005 r., co w świetle zeznań świadków poprzedzono analizą zarobków ubezpieczonych, które to zarobki uznano za zbyt niskie by różnicować wypłaty świąteczne z Funduszu.

Sąd Okręgowy dodał, w oparciu o orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 23.10.2008 r. (II PK 74/08), że gdyby nawet zaaprobować stanowisko ZUS, iż spółdzielnia nie brała pod uwagę kryterium socjalnego, wymaganego art. 8 ust. 1 ustawy, to kryterium socjalne miałyby istotne znaczenie jedynie w przypadku ulgowych usług i świadczeń, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy i nie odnosiłoby się do usług i świadczeń, wskazanych w art. 2 pkt 1 w/w ustawy, które były działalnością socjalną. Jednak w regulaminie spółdzielni nie traktowano ich jako świadczenia ulgowe, gdyż miały one odrębną regulację w rozdziale V § 8-10 regulaminu. Stąd Spółdzielnia nie miałaby obowiązku stosowania kryterium socjalnego, indywidualnie do każdego pracownika.

Sąd Okręgowy stwierdził, że jeżeli wypłacano środki z ZFŚS na cele socjalne przewidziane w regulaminie, to fakt przyznania tych świadczeń w jednakowej wysokości, uzasadniony niskimi zarobkami załogi, nie rodził obowiązku odprowadzenia od nich składek na ubezpieczenia społeczne. Dodał, że analogiczna sytuacja wystąpi w zakresie składek: na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe pracowników (art. 20 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych), na ubezpieczenie zdrowotne pracowników (art. 81 ust. 1 w zw. z art. 66 ust. 1 pkt 1 a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowane ze środków publicznych), na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy) oraz na Fundusz Pracy (art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucje rynku pracy). Dostrzegł przy tym, że ZUS w zaskarżonej decyzji pominął ustalenie wymiaru składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając temu orzeczeniu:

1. naruszenie prawa materialnego, tj.:

- § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18.12.1998 r. (Dz. U. Nr 161. poz. 1106 ze zm.) w zw. z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. : Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.), poprzez uznanie, że świadczenia pieniężne z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocnych wypłacane przez spółdzielnię w latach 2005 - 2007 były świadczeniami socjalnymi, pomimo niezachowania zasady z art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, tj. nieuwzględnienia sytuacji majątkowej, życiowej i rodzinnej osoby uprawnionej, i nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe ubezpieczonego,

- art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 81 ust. 1 w zw. z art. 66 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 27.08.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027 ze zm.), art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 13.07.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 158. poz. 1121 ze zm.), art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r., Nr 69, poz. 415 ze zm.) poprzez uznanie, że kwoty tych wypłat nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, wypadkowe, zdrowotne, składek na FSP oraz FP ubezpieczonego,

- art. 65 k.c. poprzez wadliwą interpretację Regulaminu Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w SM (...), w szczególności § 5 pkt f i uznanie, że przy wypłacie w/w świadczeń odwołująca nie musiała w ogóle stosować kryterium socjalnego, ponieważ wypłaty te nie były świadczeniami ulgowymi,

2. naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nierozważenie zebranego materiału dowodowego, w tym postanowień regulaminu Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w SM (...), Zarządzenia Prezesa SM (...)/08 z dnia 26.03.2010 r., aneksów do tego regulaminu, co skutkowało wadliwymi ustaleniami w kwestii stosowania kryterium socjalnego przy przyznawaniu w/w świadczeń.

Skarżący wniósł o przeprowadzenie dowodu z protokołu przyjęcia wyjaśnień składanych w imieniu płatnika składek w trakcie kontroli ZUS przez pełnomocnika Spółdzielni (...), udzielonego mu pełnomocnictwa oraz wyciągu z protokołu posiedzenia Zarządu Spółdzielni z dnia 30.03.2007 r. Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna, gdyż Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłową analizę sprawy, jak również wyciągnął zgodne z art. 233 § 1 k.p.c. i trafne wnioski pod kątem przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t.j: Dz. U 1996 r., nr 70, poz. 353 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne (Dz. U. 1998 r., nr 161, poz. 1106 ze zm.). Argumentacja wskazana w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wymaga jednak uściślenia.

Niekwestionowanym było, że zainteresowany A. B. w latach 2005 – 2007 otrzymywał świadczenia pieniężne z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, od wartości których pracodawca (...) Spółdzielnia (...) w O. nie odprowadziła składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

W sprawie należało zweryfikować, czy (...) Spółdzielnia (...) w P., której (...) Oddziałem jest obecnie Spółdzielnia (...) w O., przyznając pracownikom, a w tym zainteresowanemu, wyżej wymienione świadczenia w jednakowej wysokości, stosowała wymagane kryteria, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. Nr 70 z 1996 r. poz. 335 ze zm.), a tym samym czy miała obowiązek ustalenia i odprowadzenia składek na rzecz ZUS od wartości przedmiotowych świadczeń pieniężnych.

Wbrew stanowisku apelującego organu rentowego, Sąd Okręgowy miał na uwadze art. 8 ust. 1. ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t. j. Dz. U. 1996 r. nr 70, poz. 335 ze zm.), zgodnie z którym przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Według ust. 2 tego przepisu zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 i z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Taki regulamin, do którego odniósł się Sąd Okręgowy, obowiązywał w (...) Spółdzielni (...) w O.. Na mocy aneksu do regulaminu z dnia 1.02.2005 r., § 5 wskazywał dodatkowo, że środki funduszu świadczeń socjalnych były przeznaczone na dofinansowanie kosztów różnych rodzajów i form działalności socjalnej, takich jak okolicznościowe świadczenia pieniężne z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia. Z kolei zgodnie z § 9 regulaminu, przyznawanie świadczeń oraz wysokość dopłaty była uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej.

Z utrwalonego stanowiska orzeczniczego również wynika, że przyznawanie środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych wymaga zastosowania przez pracodawcę kryterium socjalnego. Pomoc z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych musi być uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika. Jeżeli wszyscy pracownicy otrzymali bony towarowe o jednakowej wartości, to bony te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy. Wypłata bonów towarowych niemająca charakteru socjalnego jest przychodem pracownika w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j.: Dz. U. 2010 r. Nr 51 poz. 307 ze zm.), który stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne (wyrok SN z dnia 16.09.2009 r., I UK 121/2009, OSNP 2011/9-10/133). Wydatkowanie środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych z zastosowaniem kryterium stażu pracy, bez uwzględnienia kryterium socjalnego i sprzecznie z zakładowym regulaminem świadczeń socjalnych, jest niezgodne z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (wyrok SN z dnia 16.08.2005 r., I PK 12/05, OSNP 2006/11-12/182). Pracodawca, który narusza art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 ze zm.) przez wydatkowanie środków

z tego funduszu bez zachowania kryterium socjalnego, nie może powoływać się na klauzule generalne określone w art. 8 k.p. (wyrok SN z dnia 25.08.2004 r., I PK 22/03, OSNP 2005/6/80).

Przenosząc powyższe orzeczenia na grunt niniejszej sprawy, należało wskazać, że zainteresowany otrzymywał w latach 2005 – 2007 świadczenia pieniężne z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w tej samej wysokości, co inni pracownicy. Okoliczności sprawy przy tym wskazują, że przy ich przyznawaniu nie pominięto kryterium socjalnego. Spółdzielnia miała bowiem na uwadze nie tylko kryterium stażu pracy, ale i wysokości wynagrodzeń pracowników, które kształtowały sytuację materialną ich rodzin, co potwierdzili świadkowie T. N., będący w spornym okresie prezesem (...) Spółdzielni (...) w O. i E. S., pełniący wówczas funkcję przewodniczącego (...) Organizacji (...). Świadkowie wskazali, że pensje wszystkich pracowników były niskie i wynosiły około 1500 zł. netto miesięcznie. Wszyscy pracownicy otrzymywali przy tym wynagrodzenia w zbliżonych wysokościach, od których składki ZUS były odprowadzane również w podobnych wysokościach. Wyższe zarobki w Spółdzielni miała tylko kadra kierownicza. Świadkowie podali, że sposób podziału świadczeń z FŚS był uzgadniany przez spółdzielnię ze związkami zawodowymi i załogą, stąd nie ulega wątpliwości, że podczas tych uzgodnień odnoszono się do sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników.

Okoliczność wypłaty wszystkim pracownikom spółdzielni pensji w zbliżonej wysokości oraz ich podobny status materialny, jak również fakt, że pensje zatrudnionych były wówczas zdecydowanie niższe od średnich wynagrodzeń w kraju, przemawiały za wypłatą na rzecz tych pracowników świadczeń pieniężnych z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia z FŚS w tej samej wysokości. Stąd przy ich podziale spółdzielnia stosowała w sposób dorozumiany kryterium socjalne, o którym mowa w § 9 regulaminu oraz art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i na tej podstawie mogła przyznać świadczenia w równych kwotach wobec wszystkich pracowników. Pracodawca doskonale orientował się w realiach życia pracowników. Trafnie zakładał, że przyznawane na święta świadczenia z FŚS, zasila w równym stopniu domowe budżety wszystkich pracowników.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przedmiotowe świadczenia powinny być traktowane jako ulgowe, zgodnie z art. 8 ust. 1 w/w ustawy, uzależniającym ich przyznanie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników, w której spółdzielnia była doskonale zorientowana na podstawie rozmów z przedstawicielami związków zawodowych i załogi.

W tej sytuacji powołana przez odwołującego teza wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23.10.2008 r. (II PK 74/08, OSNP 2010/7-8/88) nie ma zastosowania w przedmiotowej sprawie, bowiem dotyczy innego stanu faktycznego.

Należy dodać, że postępowanie spółdzielni przy podziale świadczeń pieniężnych z ZFŚS, odpowiadało konstytucyjnej zasadzie równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego oznacza ona, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), które charakteryzują się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Natomiast podmioty prawa, które różnią się cechą istotną (relewantną), mogą być traktowane w różny sposób, jeżeli tego wymaga zasada sprawiedliwości. Istnieje ścisły związek między równością w prawie a sprawiedliwością. Sprawiedliwość wymaga, aby różnicowanie prawne podmiotów (ich kategorii) pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w sytuacji tych podmiotów (orzecznictwo TK powołane w opracowaniu J. Oniszczyka, „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego”, Kraków 2000, s. 269 i nast.).

Nie było podstaw do prowadzenia rozważań w niniejszej sprawie w przedmiocie zarzutu organu rentowego naruszenia art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 13.07.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 158, poz. 1121 ze zm.), art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r., Nr 69, poz. 415 ze zm.), gdyż zaskarżona decyzja ZUS nie dotyczyła składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Wprawdzie Sąd Okręgowy odniósł się w uzasadnieniu wyroku do tych składek, to jednak nie rozstrzygał w tym przedmiocie. Jednocześnie zaznaczył w uzasadnieniu wyroku, że w tym zakresie organ rentowy nie orzekł w zaskarżonej decyzji.

Reżim orzekania przez Sąd w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ściśle w ramach zaskarżonej decyzji ma oparcie w art. 477⁽⁹⁾ § 1 k.p.c. w zw. z art. 477⁽¹⁴⁾ k.p.c. Należy również za Sądem Najwyższym powtórzyć, że zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanym zakresem odwołania od tejże decyzji (postanowienie SN z dnia 2 marca 2011r., sygn. akt II UZ 1/11, LEX 844747, wyroki SN: z 23.04.2010 r., IIUK 309/09, LEX nr 604210; z dnia 1.09.2010 r., IIIUK 15/10 LEX nr 667499; z dnia 6.09.2000 r., II UKN 685/99, OSNP 2002 nr 5, poz. 121 oraz postanowienia SN: z dnia 20.01.2010 r., IIUZ 49/09, LEX nr 583831; z dnia 13.05.1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000 nr 15, poz. 601 i z dnia 13.10. 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692).

Poza tym przedłożone wraz z apelacją przez organ rentowy dowody, w tym protokół przyjęcia wyjaśnień od pełnomocnika spółdzielni (...) w dniu kontroli płatnika przez ZUS, posiadały niski walor dowodowy, na tle dowodów bezpośrednio przeprowadzonych w toku niniejszej sprawy i spójnie wskazujących na zastosowanie przez (...) Spółdzielnię (...) w O. kryterium socjalnego przy przyznawaniu pracownikom środków pieniężnych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia. Kryterium to mogło być przy tym stosowane w sposób dorozumiany, gdyż przepisy ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (...) Spółdzielni (...) w O. nie nakładały na pracodawcę obowiązku stosowania sformalizowanej procedury oceny kryterium socjalnego.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy przeprowadził i prawidłowo ocenił w tej mierze dowody z zeznań świadków T. N., ówczesnego prezesa Spółdzielni (...) O. i E. P. (...) organizacji (...), którzy z pewnością byli lepiej zorientowani w ówczesnych realiach ustalania warunków podziału okolicznościowych środków pieniężnych z FŚS, niż L. W. - Kierownik D. Personalnego, który został upoważniony jedynie do reprezentowania Spółdzielni (...) w trakcie kontroli prowadzonej w zakładzie przez ZUS.

Poza tym postępowanie dowodowe prowadzone przed ZUS-em charakteryzuje się formalizmem i mniejszymi możliwościami dowodzenia od tych, którymi dysponuje Sąd. Jak bowiem wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie obowiązują ograniczenia dowodowe występujące w postępowaniu przed organem rentowym (uchwała SN z dnia 16 listopada 1983 r., III UZP 19/83, OSNCP 1984, nr 6, poz. 93; wyroki SN: z dnia 2 lutego 1995 r., II URN 48/94, OSNAPiUS 1995, nr 12, poz. 150, z dnia 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996, nr 16, poz. 239, wyrok SN z dnia 25 lipca 1997 r., II UKN 186/97, OSNAPiUS 1998, nr 11, poz. 342; wyrok SA w Szczecinie z dnia 17 października 2006 r., III AUa 509/06, Lex nr 253495, uchwała SN z dnia 27 maja 1985 r., III UZP 5/85, Służba Pracownicza 1985 nr 11, s. 22; por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 17 czerwca 1987 r., III PZP 19/87, OSNCP 1988, nr 10, poz. 132). Ponadto oparcie się przez Sąd na zeznaniach złożonych przed ZUS-em sprzeciwiało się zasadzie bezpośredniości dowodów.

Zgodnie z uregulowaną w art. 235 § 1 k.p.c. zasadą bezpośredniości, postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym. Należy dodatkowo powtórzyć za doktryną, że tylko bezpośrednie zetknięcie się sądu orzekającego ze stronami, świadkami, biegłymi oraz dowodami rzeczowymi zapewnia sądowi możliwość poczynienia odpowiednich spostrzeżeń, istotnych dla oceny wiarygodności i mocy dowodów. Odstępstwa od tej reguły nie podlegają wykładni rozszerzającej (Jędrzejewska Maria, Weitz Karol, Ereciński Tadeusz, Gudowski Jacek, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Warszawa 2009 LexisNexis, s. 2308).

Nie był trafny zarzut apelacyjny naruszenia art. 65 k.c., gdyż postanowienia Regulaminu Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w SM (...), kwalifikowane jako postanowienia aktu normatywnego, nie podlegają ocenie według zasad wykładni oświadczeń woli stron czynności prawnych. Powyższe znajduje potwierdzenie w zaakceptowanym przez Sąd Apelacyjny orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 12 grudnia 2001 r., I PKN 729/00 - OSNP 2003/23/568, OSNP-wkł. 2002/21/12, OSP 2004/5/66, LEX nr 55716; wyrok z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie I PK 234/07 - LEX nr 465984; wyrok z dnia 9 lipca 2009 r. w sprawie II PK 232/08 - OSNP 2011/5-6/70,

LEX nr 738224; wyrok z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie II PK 37/09 (M.P.Pr. 2010/6/303, LEX nr 533077). Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie III APa 11/10 (LEX nr 756737).

Sąd Okręgowy nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c., gdyż dokonał wszechstronnej analizy zebranego materiału dowodowego, w tym postanowień regulaminu Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w SM (...). Wbrew stanowisku ZUS, zarządzenie Prezesa SM (...)/08, na mocy którego w marcu 2008 r. została opracowana tabela wysokości okolicznościowych świadczeń pieniężnych, w oparciu o kryterium dochodu na osobę w rodzinie, sformalizowało i sprecyzowało wcześniejszą praktykę spółdzielni podziału środków z FŚS według kryteriów, o których mowa w §5 regulaminu i art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Tym samym brak w tym zakresie w latach 2005 – 2007 precyzyjnych wewnętrznych przepisów, pozwalał spółdzielni na stosowanie przy podziale świadczeń pieniężnych z FŚS kryterium socjalnego w sposób dorozumiany.

Reasumując, wypłata przez Spółdzielnię (...) w O. pracownikom z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych świadczeń pieniężnych z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia miała charakter socjalny, a ich podział był związany z kryterium socjalnym, stąd – wbrew stanowisku organu rentowego – należało uznać, że nie stanowiły one przychodu w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j.: Dz. U. 2010 r. Nr 51 poz. 307 ze zm.), będącego podstawą wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j.: Dz. U. 2009 r. Nr 205 poz. 74 ze zm., w zw. z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. 1998 r. Nr 161 poz. 1106 ze zm.) oraz art. 81 ust. 1 w zw. z art. 66 ust. 1 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r., nr 164. poz. 1027 ze zm.). Ma tu zatem miejsce wyłączenie, o którym mowa w §2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. z 1998 r. Nr 161 poz. 1106 ze zm.).

Wobec powyższego na mocy art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.

O kosztach procesu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r., nr 163 poz. 1349 ze zm.).